

וידע, כי זאת המדרגה היא מדרגה עליונה מאד וקשה, ולא נשיגוה אלא מעט, ואחר
הרגל גדול מאד. וכשתזדמן מציאות אדם שזה ענינו - לא אמר שהוא למטה מן
הנביאים¹, רצוני לומר: שהוא ינהיג כחות נפשו כלם, וישים תכליתם ה' יתעלה לבד, ולא
יעשה מעשה גדול ולא קטן, ולא ידבר מלה, אלא אם זה המעשה או זה הדבור יביאו אל
מעלה, או אל מה שיביא למעלה, והוא יחשב ויתבונן בכל מעשה ותנועה, ויראה המביא
הוא אל התכלית ההיא או אינו מביא, ואז יעשהו².

וזה הוא אשר דרש ממנו יתעלה שכתב אליו, באמרו: "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך
ובכל נפשך" (דברים ו, ה), רצוני לומר: בכל חלקי נפשך, שתשים תכלית כל חלק ממנה
תכלית אחת, והיא: לאהבה את ה'³. וכבר זרזו הנביאים עליהם השלום גם כן על זה
הענין, ואמרו: "בכל דרכיך דעהו" (משלי ג, ו), ופרשו החכמים ואמרו: "ואפלו בדבר
עברה" (ברכות סג ע"א), כלומר: שתשים לפעל ההוא תכלית כלפי האמת, אפלו הייתה בו
עברה בצד מן הצדדים⁴. וכבר כללו החכמים עליהם השלום זה הענין כלו בקצור
שבאמרים, והקיפו הענין הקפה שלמה עד מאד, עד שאתה, אם תבחן קצר אותן המלים,
איך הביעו זה הענין הגדול והעצום אשר כבר חפרו בו חבורים ולא הכילוהו - תדע
שנאמר בכתב אלהי בלא ספק. והוא אמרם בצווייהם: "וכל מעשיך יהיו לשם שמים"
(אבות ב, טו). וזה הוא הענין אשר בארנוהו בזה הפרק. וזה שעור מה שראינוהו ראוי
להזכר הנה לפי אלו ההקדמות.

בנח אלוקי - בסייעתא דשמיא.

למזד יומי
מאמר

בשיתוף:

הרשת הישיבה בית אל
Yeshiva.org.il
השיר לזולת התיורה

www.yeshiva.org

www.meirtv.co.il

ביאורים

האידיאל אליו מכוון אותנו הרמב"ם בפרק זה הוא גבוה ולא קל להעפיל אליו. זוהי מטרה עליונה כל כך עד שהרמב"ם אומר שאדם המכוון את כל חייו על פי מטרה זו איננו נופל ממדרגת הנביאים! קל לנו להשלות את עצמנו לפעמים שכל מה שאנחנו עושים הוא לשם מטרה עליונה. אלא שלרוב, אנחנו מכופפים את המטרה אל האמצעים ולא מכוונים את האמצעים אל המטרה. אנחנו מאד רוצים לאכול אוכל טעים או רוצים לראות איזה סרט, וסביב הרצון הזה אנחנו 'תופרים' איזו אידיאולוגיה. לא צריך להשלות את עצמנו. הלואי ונגיע למדרגה בה נחיה חיים מאוזנים בהם כל כח מקבל את מקומו הנכון על פי הדרכת התורה, כפי שלמדנו בפרק ד'. פרק ה' הוא חיים במדרגה אחרת. מדרגה שבה באמת מה שמעניין אותי בכל פעולה הוא האם הפעולה הזאת מקרבת אותי אל ה' או מרחיקה אותי ממנו. במדרגה זו כל מעשה קטן הוא בעל משמעות, שאם לא כן – הוא לא היה נעשה. זוהי המשמעות של דברי שלמה המלך במשלי: "בְּכָל דְרָכֶיךָ דַּע הוֹי", בכל פעולה שתעשה חפש כיצד אתה יודע דרכה את ה'. וגם חכמים ביטאו בפרקי אבות את הרעיון הזה בתמציות: "יְהִי לְשֵׁם שְׁמַיִם". בחמשת המלים הללו, בתמצות וריכוז מדהים, ביטאו חז"ל עולם שלם. מדרגת חיים שמרימה את האדם לגבהים חדשים. לפגישה עם רצון ה' בכל צעד ושעל מחיו.

הרחבות

1. מהי מדרגת משה רבינו בעבודת ה'?

בהמשך הספר (בפרק ז') מבחין הרמב"ם בין נבואת משה רבינו לשאר הנביאים (ובהרחבה - ב'הקדמה לפרק חלק'). כאן משרטט הרמב"ם את המדרגה הרוחנית של כלל הנביאים, אך מהי מדרגתו המיוחדת של משה רבינו?

"בהגיע איש מבני אדם... לענין שיהיה בו מספר עם בני אדם ומתעסק בצרכי גופו, ושכלו כולו בעת ההיא יהיה עם השל"ת והוא לפניו תמיד בלבו, ואע"פ שגופו עם בני אדם... זאת המדרגה איני אומר שהיא מדרגת כל הנביאים, רק אומר שהיא מדרגת משה רבינו עליו השלום... וזאת ג"כ מדרגת האבות... כי תכלית כונתם כל ימי חייהם להמציא אומה שתדע השם ותעבדה... ומפני זה זכו לזאת המדרגה" (מורה נבוכים, ג נא).

זוהי מדרגה הגבוהה יותר מהמתואר כאן.

2. התכלית - השגת ה' או אהבת ה'?

יש כאן סתירה: בתחילת הפרק כתב הרמב"ם שהתכלית היא **השגת ה'**, ואילו בסוף הפרק כתב שהתכלית היא **אהבת ה'**! בהל' תשובה (י, ו) מתברר הקשר ביניהם: "אינו אוהב הקב"ה אלא בדעת שידעהו, ועל פי הדעה תהיה האהבה אם מעט מעט ואם הרבה הרבה. לפיכך צריך האדם ליחד עצמו להבין ולהשכיל בחכמות ותבונות המודיעים לו את קונו". **המטרה הסופית היא אהבת ה'**, אבל הדרך להגיע אליה היא ידיעת ה'. לכן פתח הרמב"ם בידיעה וסיים באהבה.

3. "בכל דרכיך דעהו" - אפילו לדבר עבירה" (ברכות סג.)

כאן הסביר הרמב"ם, שגם במעשה שנראה כעבירה צריך לכוין לשם שמים. בפירוש המשנה (ברכות ט, ה) הסביר הרמב"ם באופן שונה, שמדובר במעשה עבירה ממש: "שישים בלבו אהבת האל והאמונה בו אפילו בעת המרי והכעס והרוגז". ברוח זו כתב **הרב קוק**: 'התשובה היא תמיד שרויה בלב, אפילו בעת החטא עצמו' - "אם האדם עלול תמיד למכשול, להיות פוגם בצדק ובמוסר, אין זה פוגם את שלמותו. מאחר שעיקר יסוד השלמות שלו היא העריגה והחפץ **הקבוע אל השלמות**, והחפץ הזה הוא יסוד התשובה' (אורות התשובה, ו ב; ה ו).

שאלות לדיון

מדוע מי שכל מעשיו לשם שמים הוא במדרגת נביא או קרוב לה?
"בכל דרכיך דעהו" - איך אפשר לדעת את ה' אפילו בשעת החטא?

הלימוד מוקדש לעילוי נשמת ר' משה בן אלכסנדר

למזבזד יומי

מאמורה

בשיתוף:

הר"ת הישיבה בית אל
Yeshiva.org.il
הל"ר לז"ל התי"ר

www.yeshiva.org

www.meirtv.co.il